

Op zoek naar de beste leergang Spaans

Door Jesse Knetsch en Rieneke Luiten-Geluk
Begeleider: Adrienne Westermann

Spaans is een taal in opkomst. Het vak Spaans wordt dan ook op steeds meer scholen aangeboden. De docenten gebruiken diverse leergangen Spaans, maar zijn zij tevreden met de leergang die zij gebruiken? Zullen de leerlingen genoeg kennis en vaardigheden verwerven met behulp van deze leergang om het examen succesvol te kunnen maken? In dit onderzoek gaan wij op zoek naar de mening van docenten Spaans over de leergang die zij gebruiken bij het lesgeven. Wij willen hun vragen de leergang te beoordelen op de onderdelen lees-, schrijf-, luister- en spreekvaardigheid en grammatica.

Dit onderzoek doen wij in het kader van onze IVLOS-opleiding. De resultaten van het onderzoek kunnen ons, maar ook andere docenten Spaans helpen om een goede keuze te maken bij het uitzoeken van een leergang. Daarnaast kunnen ook leergangauteurs hun voordeel doen met de resultaten.

Hoofdvraag

De hoofdvraag van ons onderzoek is: Wat is de mening van docenten Spaans over de effectiviteit van de door hen gebruikte leergang voor het bereiken van de gestelde doelen?

Theoretische achtergronden

Om dit te weten te komen moeten we de volgende vraag stellen:
tot welk niveau moet de leergang de leerlingen brengen?

Doelen

Het vak Spaans wordt op verschillende manieren wordt gegeven. Op sommige scholen is het een keuzecursus of keuzevak, slechts gevolgd door een toets of schoolexamens. Op andere scholen is het een examenvak waarna een centraal examen volgt. We zullen de effectiviteit van de leergang voor de gestelde doelen bepalen voor Spaans als keuzevak, evenals voor Spaans als centraal-examenvak. Voor deze laatste manier beschrijven wij hieronder de doelen om een indruk te geven wat aan bod moet komen in een leergang dat de leerlingen naar een centraal examen brengt. Voor Spaans als keuzevak in de laatste twee of drie jaar van de middelbare school, ook wel Spaans Elementair genoemd, gelden soortgelijke doelen van lager niveau.

In de 'Handreiking schoolexamen MVT Havo/VWO' (Fasoglio 2007) is te zien welk niveau leerlingen die Spaans krijgen in zowel onder- als bovenbouw, moeten behalen.

Het eindexamen bestaat uit een schoolexamen en een centraal examen. Het centraal examen heeft betrekking op het domein leesvaardigheid. De globale eindterm voor zowel Havo als VWO is als volgt:

De kandidaat kan:

- aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
- de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
- relaties tussen delen van een tekst aangeven;
- conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur.

Het schoolexamen voor Spaans moet minimaal de volgende toetsen bevatten:

- Toets kijk- en luistervaardigheid
- Toets gespreksvaardigheid

c. Toets schrijfvaardigheid

Daarnaast mogen andere examenonderdelen worden getoetst naar keuze van de school. De eindtermen hieronder beschreven gelden voor zowel Havo als VWO.

Voor het domein kijk- en luistervaardigheid:

De kandidaat kan:

- aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
- de hoofdgedachte van een tekst aangeven;
- de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
- conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de spreker(s);
- anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van een gesprek;
- aantekeningen maken als strategie om een tekst aan te pakken.

Voor het domein gespreksvaardigheid, subdomein 'gesprekken voeren':

De kandidaat kan:

- adequaat reageren in sociale contacten met doeltaalgebruikers;
- informatie vragen en verstrekken;
- uitdrukking geven aan gevoelens;
- zaken of personen beschrijven en standpunten en argumenten verwoorden;
- strategieën toepassen om een gesprek voortgang te doen vinden.

Voor het domein gespreksvaardigheid, subdomein 'spreken':

De kandidaat kan verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en standpunten en argumenten verwoorden.

Voor het domein schrijfvaardigheid, subdomein 'taalvaardigheden':

De kandidaat kan:

- adequaat reageren in schriftelijke contacten met doeltaalgebruikers;
- informatie vragen en verstrekken;
- verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en uitdrukking geven aan gevoelens en standpunten verwoorden;
- een verslag schrijven.

Voor havo geldt deze eindterm niet bij Spaans.

Voor het domein schrijfvaardigheid, subdomein 'strategische vaardigheden':

De kandidaat kan met behulp van:

- een tekstverwerkingsprogramma een tekst schrijven;
- (elektronisch) naslagmateriaal teksten opstellen.

Voor het domein literatuur, subdomein 'literaire ontwikkeling':

De kandidaat kan beargumenteerd verslag uitbrengen van zijn leeservaringen met ten minste drie literaire werken.

Voor het domein literatuur, subdomein 'literaire begrippen' (alleen VWO):

De kandidaat kan literaire tekstsoorten herkennen en onderscheiden, en literaire begrippen hanteren in de interpretatie van literaire teksten.

Voor het domein literatuur, subdomein 'literatuurgeschiedenis' (alleen VWO):

De kandidaat kan een overzicht geven van de hoofdlijnen van de literatuurgeschiedenis en de gelezen literaire werken plaatsen in dit historisch perspectief.

Het europees referentiekader

De eindtermen geven een algemene beschrijving van wat de leerlingen moeten kunnen. De 'Handreiking schoolexamen MVT Havo/VWO' specificceert de globale eindtermen vervolgens per domein aan de hand van het Europees Referentiekader (ERK). Het ERK is een systeem van niveaus voor taalvaardigheden. Het bestaat uit zes niveaus met de volgende globale beschrijving:

Vaardige gebruiker:
C2

Kan vrijwel alles wat hij hoort of leest gemakkelijk begrijpen. Kan informatie die afkomstig is van verschillende gesproken en geschreven bronnen samenvatten, argumenten reconstrueren en hiervan samenhangend verslag doen. Kan zichzelf spontaan, vloeiend en precies uitdrukken en kan hierbij fijne nuances in betekenis, zelfs in complexere situaties, onderscheiden.

C1

Kan een uitgebreid scala van veeleisende, lange teksten begrijpen en de impliciete betekenis herkennen. Kan zichzelf vloeiend en spontaan uitdrukken zonder daarvoor aantoonbaar naar uitdrukkingen te moeten zoeken. Kan flexibel en effectief met taal omgaan ten behoeve van sociale, academische en beroepsmatige doeleinden. Kan een duidelijke, goed gestructureerde en gedetailleerde tekst over complexe onderwerpen produceren en daarbij gebruikmaken van organisatorische structuren en verbindingswoorden.

Onafhankelijke gebruiker:

B2

Kan de hoofdgedachte van een ingewikkelde tekst begrijpen, zowel over concrete als over abstracte onderwerpen, met inbegrip van technische besprekingen in het eigen vakgebied. Kan zo vloeiend en spontaan reageren dat een normale uitwisseling met moedertaalsprekers mogelijk is zonder dat dit voor een van de partijen inspanning met zich meebrengt. Kan duidelijke, gedetailleerde tekst produceren over een breed scala van onderwerpen; kan een standpunt over een actuele kwestie uiteenzetten en daarbij ingaan op de voor- en nadelen van diverse opties.

B1

Kan de belangrijkste punten begrijpen uit duidelijke standaardteksten over vertrouwde zaken die regelmatig voorkomen op het werk, op school en in de vrije tijd. Kan zich redden in de meeste situaties die kunnen optreden tijdens het reizen in gebieden waar de betreffende taal wordt gesproken. Kan een eenvoudige lopende tekst produceren over onderwerpen die vertrouwd of die van persoonlijk belang zijn. Kan een beschrijving geven van ervaringen en gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities en kan kort redenen en verklaringen geven voor meningen en plannen.

Basisgebruiker:

A2

Kan zinnen en regelmatig voorkomende uitdrukkingen begrijpen die verband hebben met zaken van direct belang (bijvoorbeeld persoonsgegevens, familie, winkelen, plaatselijke geografie, werk). Kan communiceren in simpele en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling over vertrouwde en alledaagse kwesties vereisen. Kan in eenvoudige bewoordingen aspecten van de eigen achtergrond, de onmiddellijke omgeving en kwesties op het gebied van directe behoeften beschrijven.

A1

Kan vertrouwde dagelijkse uitdrukkingen en basiszinnen gericht op de bevrediging van concrete behoeften begrijpen en gebruiken. Kan zichzelf aan anderen voorstellen en kan vragen stellen en beantwoorden over persoonlijke gegevens zoals waar hij/zij woont, mensen die hij/zij kent en dingen die hij/zij bezit. Kan op een simpele wijze reageren, aangenomen dat de andere persoon langzaam en duidelijk praat en bereid is om te helpen.

Per domein zijn de specifieke doelen van elk niveau beschreven. Hier volgen de doelen die moeten worden behaald voor het vak Spaans per domein:

Kijk- en luistervaardigheid:

Havo: B1

Kan de hoofdpunten begrijpen wanneer in duidelijk uitgesproken standaardtaal wordt gesproken over vertrouwde zaken die hij/zij regelmatig tegenkomt op zijn/haar werk, school, vrije tijd enzovoort. Kan de hoofdpunten van veel radio- of tv-programma's over actuele zaken of over onderwerpen van persoonlijk of beroepsmatig belang begrijpen, wanneer er betrekkelijk langzaam en duidelijk wordt gesproken.

VWO: B2

Kan een langer betoog en lezingen begrijpen en zelfs complexe redeneringen volgen, wanneer het onderwerp redelijk vertrouwd is. Kan de meeste nieuws- en

actualiteitenprogramma's op de tv begrijpen. Kan het grootste deel van films in standaardtaal begrijpen.

Gespreksvaardigheid, subdomein gesprekken voeren:

Havo: B1

Kan de meeste situaties aan die zich kunnen voordoen tijdens een reis in het gebied waar de betreffende taal wordt gesproken. Kan onvoorbereid deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, of zijn/haar persoonlijke belangstelling hebben of die betrekking hebben op het dagelijks leven (bijvoorbeeld familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen).

VWO: B1+

Tussen B1 (zie boven) en B2 in. B2: Kan zodanig deelnemen aan een vloeiend gesprek, dat normale uitwisseling met moedertaalsprekers redelijk mogelijk is. Kan binnen een vertrouwde context actief deelnemen aan een discussie en hierin standpunten uitleggen en ondersteunen.

Gespreksvaardigheid, subdomein spreken:

Havo: B1

Kan uitingen op een eenvoudige manier aan elkaar verbinden, zodat hij/zij ervaringen, gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities kan beschrijven. Kan in het kort redenen en verklaringen geven voor meningen en plannen. Kan een verhaal vertellen of de plot van een boek of film weergeven en zijn/haar reacties beschrijven.

VWO: B1+

Tussen B1 en B2 in. B2: Kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen presenteren over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op zijn/haar interessegebied. Kan een standpunt over een actueel onderwerp verklaren en de voor- en nadelen van diverse opties uiteenzetten.

Schrijfvaardigheid:

Havo: A2+

Tussen A2 en B1 in. A2: Kan korte, eenvoudige notities en boodschappen opschrijven. Kan een zeer eenvoudige persoonlijke brief schrijven, bijvoorbeeld om iemand voor iets te bedanken.

B1: Kan een eenvoudige, samenhangende tekst schrijven over onderwerpen die vertrouwd of van persoonlijk belang zijn. Kan persoonlijke brieven schrijven waarin ervaringen en indrukken beschreven worden.

VWO: B1 (zie boven)

Van de docenten Spaans willen we weten of de leergang de leerlingen op een effectieve manier voorbereidt op het examen, zodat de leerlingen de gestelde doelen bereiken.

Effectieve taken

Hierboven zijn de doelen beschreven die leerlingen op de Havo/VWO moeten bereiken om te kunnen slagen voor de schoolexamens en het centraal examen. Het ERK beschrijft diverse taalhandelingen per vaardigheid. Het is belangrijk dat de leerlingen oefenen met deze vaardigheden om de taalhandelingen uit te kunnen voeren. Daarom willen we in dit onderzoek speciaal letten op de effectiviteit van de taken in de leergang met betrekking tot het doel waartoe de oefening van de vaardigheden moet leiden. We gaan er vanuit dat elke docent de inhoud kent van de doelen zoals die hierboven beschreven staan. Vanuit dit uitgangspunt vragen we de docenten de vaardigheidstaken te laten beoordelen.

In 'ervaringen van VT-leraren in het kwalitatief analyseren van leertaken' geven C. Driessen e.a. een handreiking aan VT-leraren om de effectiviteit van een taak te beoordelen op grond van de volgende drie aspecten:

1. De opdrachten: zijn de opdrachten helder en levensecht voor de leerlingen?
2. De mentale handelingen: Welke kennis over strategie wordt als bekend verondersteld? Is dit terecht? Moet de leerling de strategie op verschillende specifieke gevallen toepassen? Moet de leerling de gevolgde werkwijze onder woorden brengen? Moet de leerling het resultaat evalueren?
3. De input: Is de input begrijpelijk en levensecht?

In 'Vergelijkend warenonderzoek literatuurmethoden Nederlands, Engels, Frans, Duits en Spaans' van Oostdam en Witte (1994) worden diverse literatuurmethoden met elkaar vergeleken. De beoordelingscriteria die worden gebruikt in het onderzoek zijn gebaseerd op eerder vergelijkend warenonderzoek van basisvormingsmethoden Nederlands (Witte 1992, in Oostdam en Witte, p. 587). De literatuurmethoden worden vergeleken vanuit de perspectieven inhoud, didactiek en praktijk.

Op inhoudelijk niveau wordt gekeken:

- naar de beantwoording aan de gestelde doelen van de commissie Vernieuwing eindexamenprogramma's.
- naar de mate waarin de methode correct, illustratief en actueel is.
- of de methode intercultureel georiënteerd is.
- of de methode evenwichtig is samengesteld.

Op didactisch niveau wordt gekeken:

- of de methode een oriënteringsfase bevat waarin de leerlingen hun voorkennis activeren en waarin duidelijk wordt gemaakt wat ze gaan leren en waarom.
- of de methode een evaluatie- of recapitulatiefase bevat waarin de leerling reflecteert op zijn leerproces.
- of de methode leerlingen ondersteuning biedt bij problemen die zij als lezer ondervinden.
- of de methode verbanden legt met kennis of vaardigheden van andere vakgebieden of situaties
- of de opbouw van de methode bevorderlijk is voor de ontwikkeling van de leerling tot een competente lezer.
- of de methode aansluit bij enkele hoofdthema's uit de literatuurdidactiek.

Op praktisch niveau wordt gekeken:

- of de methode gebruiksvriendelijk is voor de docent.
- of de methode gebruiksvriendelijk is voor de leerling.
- of de methode stimulerend en aantrekkelijk is.
- of de methode mogelijkheden biedt tot differentiatie.
- of de methode toetsmateriaal bevat en de leerlingen voorbereid op het examen.

In het kader van ons onderzoek is het uiteraard onbegonnen werk om de gehele leergang door de docenten Spaans op zo'n intensieve manier te laten beoordelen als hierboven is beschreven. Om ons onderzoek te beperken willen we ons richten op de vier vaardigheden: schrijven, spreken, luisteren en lezen, waar de exameneindtermen zich ook op richten. Daarnaast zijn wij erg benieuwd naar de rol die de grammatica speelt in de leergang, omdat de grammatica een bouwsteen is om de vaardigheden goed uit te kunnen voeren.

Wij willen de docenten Spaans vragen om de taken te beoordelen per vaardigheid. Naar aanleiding van bovenstaande aspecten willen we per vaardigheid enkele algemene vragen stellen.

We vinden het van groot belang dat de leergang de leerlingen stimuleert, om hun uiteindelijk meer profijt te laten hebben van het oefenen van de vaardigheden. Op inhoudelijk niveau vragen we naar de aansluiting bij de belevingswereld van de leerlingen. Op didactisch niveau vragen we naar de haalbaarheid van de taken en of deze uitdagend zijn voor de leerlingen.

Om een overzicht te krijgen of alle vaardigheden voldoende aan bod komen, willen we ook weten of de docent vindt dat de leergang evenwichtig is samengesteld.

De rol van de grammatica in de leergang

Naast de vaardigheden zijn we geïnteresseerd in de rol van grammatica in de leergang. Om de vaardigheden correct uit te kunnen voeren is een basis van grammaticale kennis nodig. In 'Advies-grammaticaleerlijnen Duits en Frans' heeft het SLO vijf beheersingsniveaus van de grammatica vastgesteld.

1. Bij een receptieve beheersing begrijpt de leerling de betekenis van de structuur.

2. Bij een productieve beheersing in schriftelijke vormgericht (oefen-)situaties kan de leerling een bepaalde structuur correct invullen.
3. Bij een productieve beheersing in mondelinge vormgerichte (oefen-)situaties kan de leerling de structuur correct produceren in bv. mondelinge vervangoefeningen.
4. Bij een productieve beheersing in schriftelijke inhoudsgerichte (oefen-)situaties kan de leerling de structuur correct produceren bv. bij het schrijven van een brief.
5. Bij een productieve beheersing in mondelinge inhoudsgerichte (oefen-)situaties kan de leerling de grammaticale structuur correct produceren bij geleid of vrij spreken.

Om deze niveaus goed te kunnen doorlopen is het nodig dat de grammatica wordt onderwezen. Door de jaren heen is er een discussie geweest over de rol van de grammatica in het MVT-onderwijs. Kwakernaak (1996, in: Advies-grammaticaleerlijnen Duits en Frans) heeft studie gedaan naar de selectie en verdeling van de grammaticale stof sinds de 19^e eeuw. De stof is geselecteerd en verdeeld volgens de volgende zeven criteria:

1. systematiek van de beschrijvende grammatica

Hier werd een complete behandeling en oefening van de grammatica gegeven. Pas later werd de kennis toegepast in een context. In de loop van de 19^e eeuw bleek dit principe niet vol te houden te zijn.

2. concentrische opbouw

In de onderbouw werden eerst de hoofdregels behandeld, daarna de bijkomende regels en uitzonderingen. In de bovenbouw werd deze grammatica herhaald. Dit betreft vooral de 2^e helft van de 20^e eeuw.

3. onderlinge structurele bepaaldheid

Een voorbeeld hiervan uit het Duits en Frans: De (onregelmatige) hulpwerkwoorden zijn nodig om (regelmatige) samengestelde werkwoordstijden (bv. onvoltooid tegenwoordige tijd) te vormen.

4. frequentie

Een relatief modern verschijnsel is het letten op de frequentie van een grammaticale structuur in relevante communicatiesituaties.

5. communicatieve relevantie

Ook modern is het letten op de communicatieve relevantie van grammaticale structuren. Sommige grammaticale structuren veroorzaken snel een misverstand bij incorrect gebruik. Hier moet aandacht aan worden besteed. Maar woorden zijn vaak communicatief relevanter dan grammaticale structuren.

6. moeilijkheidsgraad

Het gaat om de complexiteit van de grammaticale beschrijving en/of een gebrek aan eenduidigheid waarmee functies c.q. betekenissen van grammaticale structuren beschreven kunnen worden.

7. Uit elkaar trekken

Het gaat om afstand in tijd creëren tussen aanbiedingsmomenten van structuren die makkelijk verward kunnen worden.

Het ERK, waarop leergangschrijvers hun methoden tegenwoordig op baseren, besteedt veel aandacht aan de taalhandelingen, waarover Staatsen (1998, p. 252) schrijft:

Al doen de kerndoelen geen expliciete uitspraken over de aard en omvang van taalmiddelen (vocabulary en grammatica RL), ze maken wel duidelijk dat het erom gaat dat de boodschap overkomt en dat de communicatie niet verstoord wordt. Beide componenten blijven daarbij onontbeerlijk: lexicale elementen om hun intrinsieke belang bij betekenisoverdracht, grammaticale elementen om te voldoen aan eisen van correctheid enerzijds en als hulpmiddel om leerlingen in staat te stellen hun leerweg te verkorten anderzijds.

De grammatica moet dus wel worden onderwezen, al is er volgens Staatsen (p.250) onder de leergangauteurs geen eenstemmigheid over de keuze aan onderwerpen en de

volgorde van aanbieden daarvan in de leergangen. Auteurs van de nieuwere leergangen kiezen een eclectische benadering. Ze gaan uit van een mengeling van de hierboven (door Kwakernaak) beschreven opvattingen.

In ons onderzoek willen we graag weten wat de docenten Spaans vinden van de rol van de grammatica in de leergang. Vinden zij de volgorde waarin de grammatica wordt behandeld een goede, logische volgorde? Is er een opbouw in moeilijkheidsgraad? Worden grammaticale regels voldoende ingeoeffend om te worden toegepast in de vaardigheden? Oftewel, krijgen de leerlingen voldoende gelegenheid bij het oefenen van de vaardigheden om geleerde grammaticale vormen te oefenen in een vrije vorm, zodat gewerkt wordt aan de hogere beheersingsniveaus? Dit soort vragen zullen wij de docenten Spaans voorleggen.

Variabelen

Theoretisch onderzoek leidt ons tot onderzoek naar de volgende variabelen:

- de effectiviteit van de vaardigheidstaken (aansluiting op belevingswereld, haalbaarheid, uitdagendheid)
- de rol van de grammatica in de leergang
- de evenwichtigheid van de samenstelling van de leergang
- de doelmatigheid van de leergang

Aan de hand van het onderzoek naar deze variabelen willen we tot een eindconclusie komen wat volgens de docenten Spaans de meest effectieve leergang is om de leerlingen op te leiden tot het niveau waaraan zij moeten voldoen om hun examen te behalen.

Enquêteren van docenten Spaans

Dit onderzoek hebben we uitgevoerd door middel van een enquête onder docenten Spaans. Zij hebben 24 vragen beantwoord, waarbij de vaardigheden en de grammatica werden beoordeeld met een cijfer op een vijfpuntsschaal. We wilden zoveel mogelijk docenten Spaans enquêteren via een lijst van scholen waar Spaans gegeven wordt. Ons doel was dat we minimaal 25 enquêtes terug zouden krijgen, het liefst van slechts drie verschillende leergangen. Op grond daarvan wilden we bepalen welke leergang als het meest effectief uit de bus komt. De enquête lieten we online invullen door de docenten via de site: www.enquetemaken.be. De antwoorden werden op de site verwerkt, waarna wij deze hebben gecategoriseerd, om zo tot de conclusie te komen hoe de leergangen worden beoordeeld.

Resultaten enquête

De enquête die wij hebben gehouden onder zo veel mogelijk docenten Spaans, heeft 70 respondenten opgeleverd. Daarbij zijn er in totaal 15 verschillende leergangen genoemd en beoordeeld. Zeven (ELExprés, Encantado, Español en Marcha Básico, HOM SPA, Ven, Ventilador en een zelfgemaakte) van deze leergangen werden slechts door één docent gebruikt en zijn moeilijk bruikbaar voor ons onderzoek. Toch is het de moeite waard te vermelden dat de leergang Encantado van deze respondent een eindcijfer van een 8 kreeg voor de leergang, het op één na hoogste eindcijfer van alle leergangen. Een ander opvallende uitkomst is de zeer negatieve beoordeling van de leergang Ven. Er werd hier één keer een 3 gegeven op de schaal van 5, alle andere vragen werden met een 2 of minder beoordeeld. Het eindcijfer kwam hier ook uit op een 3.

De leergangen Así es, Chicos Chicas, En la oficina en Español profesional zijn alle door drie respondenten beoordeeld. Wij hebben ervoor gekozen om ook deze leergangen niet uitgebreid te analyseren, omdat wij achten dat dit aantal te weinig is om tot een betrouwbaar oordeel te komen. Dit geldt ook voor de leergang Aula Joven, als leergang genoemd door vier respondenten. Opvallend daarbij is dat de eindcijfers van de Chicos Chicas en Español profesional met respectievelijk een 7 en een 7,33 bovengemiddeld

zijn. Verder zijn de respondenten van de leergang En la oficina zeer tevreden over het aanbod van de grammatica: bij de drie vragen over grammatica (over de logische volgorde, de opbouw in moeilijkheidsgraad en het in staat zijn de grammatica in vrije situaties te gebruiken) komen de gemiddelden boven de 4 (op een schaal van 5) uit. Wij hebben gekozen om drie leergangen aan een diepgaande analyse te onderwerpen. Het gaat hier om Caminos (22 respondenten), Gente Joven (19 respondenten) en Paso Adelante (6 respondenten). Het is duidelijk dat Caminos en Gente Joven de leergangen zijn die het meest worden gebruikt door de docenten Spaans. De naam Paso Adelante is nieuw in het onderwijsveld Spaans: vanaf augustus 2010 wordt deze leergang pas gebruikt in het voortgezet onderwijs.

Analyse resultaten

Voordat we beginnen met het analyseren van de resultaten, is het de moeite waard duidelijk te maken op welke manier de drie leergangen worden gebruikt. Opvallend is dat meer dan tweederde (13 van de 19) van de gebruikers van Gente Joven het vak Spaans geven als Centraal Examenvak. Bij Paso Adelante is dit de helft (3 van de 6), terwijl bij Caminos slechts een kwart (6 van de 22) Spaans als Centraal Examenvak wordt gegeven. Bij Caminos wordt het vak Spaans vaker als Spaans Elementair gegeven, namelijk negen keer.

Bij de analyse zullen wij in eerste instantie de vragen 2 t/m 13 van de enquête analyseren. Dit zijn de vragen over de verschillende vaardigheden. Dit doen wij op twee manieren: eerst per vaardigheid, daarna op de onderdelen: aansluiting bij de belevingswereld, haalbaar- en uitdagendheid en frequentie. Vervolgens zullen wij de grammatica behandelen, afgesloten door een algemene analyse over het algemene oordeel en het eindcijfer. Wij zullen de resultaten onderling vergelijken, maar ook vergelijken met het gemiddelde van alle respondenten.

Vaardigheidsresultaten

Leesvaardigheid

Leesvaardigheid	Beleving	Haalbaar+uitdagend	Frequentie
Gemiddelde	3	3,21	2,96
Gemiddelde Caminos	2,5	3,27	2,86
Gemiddelde Gente Joven	3,63	3,26	3
Gemiddelde Paso adelante	3,83	3,67	3,5

Tabel 1 De beoordeling van leesvaardigheid op een vijfpuntsschaal

De beoordelingen op het gebied van leesvaardigheid, te vinden in tabel 1, zijn als volgt: Caminos scoort op het gebied van aansluiting bij de belevingswereld van de leerlingen een halve punt onder het gemiddelde en meer dan een punt onder de twee andere leergangen. Bij de andere twee vragen scoort Caminos ongeveer op het gemiddelde en vergelijkbaar met Gente Joven. Paso Adelante scoort op alle drie de gebieden het sterkst. 67% van de respondenten geeft ook aan tevreden zijn over de leesvaardigheid in Paso Adelante, tegenover Caminos 41% en Gente Joven 37%. 33% van de gebruikers van Paso Adelante geeft aan verbeteringen te willen, terwijl dit percentage bij Gente Joven 47% en bij Caminos zelfs 73% is.

Luistervaardigheid

Luistervaardigheid	Beleving	Haalbaar+uitdagend	Frequentie
Gemiddelde	3,14	3,22	3,46
Gemiddelde Caminos	2,68	3,23	3,55
Gemiddelde Gente	3,68	3,32	3,58

joven			
Gemiddelde Paso adelante	3,83	3,5	4,17

Tabel 2 De beoordeling van luistervaardigheid op een vijf puntsschaal

Ook bij de luistervaardigheid, waarvan de resultaten in Tabel 2 worden weergegeven, is het verschil tussen aan de ene kant Caminos en aan de andere kant Gente Joven en Paso Adelante op het gebied van de aansluiting bij de belevingswereld zeer groot. Gente Joven en Paso Adelante scoren bij deze vraag ook beduidend beter dan het gemiddelde, terwijl de twee leergangen samen meer dan 1/3 van het totaal aantal respondenten omvatten. De cijfers bij de luistervaardigheid zijn op het overige ook vergelijkbaar met de resultaten op het gebied van leesvaardigheid. De zeer goede beoordeling op het gebied van de frequentie van luistervaardigheidsoefeningen van Paso Adelante is hierbij zeer opvallend, omdat er tijdens de enquête nauwelijks boven de 4 werd gescoord op een vraag.

Schrijfvaardigheid

Schrijfvaardigheid	Beleving	Haalbaar+uitdagend	Frequentie
Gemiddelde	3,15	3,22	3,08
Gemiddelde Caminos	2,95	3,09	3
Gemiddelde Gente joven	3,47	3,32	3
Gemiddelde Paso adelante	3,67	3,5	3,5

Tabel 3 De beoordeling van schrijfvaardigheid op een vijf puntsschaal

Op het gebied van schrijfvaardigheid lijkt de geschiedenis zich te herhalen. In Tabel 3, waar de resultaten voor schrijfvaardigheid worden weergegeven, is te zien dat Paso Adelante over het algemeen beter wordt beoordeeld dan de andere twee leergangen. Vooral op het aansluiten bij de belevingswereld blijft Caminos in de beoordelingen wat achter.

Spreekvaardigheid

Spreekvaardigheid	Beleving	Haalbaar+uitdagend	Frequentie
Gemiddelde	3,23	3,2	3,24
Gemiddelde Caminos	2,77	3,24 (21 respondenten)	3,14
Gemiddelde Gente joven	3,22 (18 respondenten)	2,95	3
Gemiddelde Paso adelante	3,83	3,5	3,5

Tabel 4 De beoordeling van spreekvaardigheid op een vijf puntsschaal

Tabel 4, de weergave van de beoordeling van spreekvaardigheid, maakt duidelijk dat Paso Adelante opnieuw beter scoort dan de andere twee leergangen, met dezelfde verschillen als bij de eerdere vaardigheden. Ook het achterblijven van Caminos bij het aansluiten op de belevingswereld van de leerlingen is ondertussen een bekend gegeven. Wat opvalt en vooral verschilt met eerdere uitkomsten is de relatief lage beoordeling van de haalbaarheid en uitdagendheid van de spreekvaardigheidsoefeningen in Gente Joven.

Per vaardigheid zijn de verschillen tussen Paso Adelante enerzijds en Gente Joven en Caminos anderzijds zeer opvallend: Paso Adelante wordt op elk punt beter beoordeeld

dan de andere twee leergangen. De verschillen tussen Gente Joven en Caminos zijn niet heel groot. Het is wellicht interessanter om de vragen nogmaals te bekijken, maar nu per categorie vraag. In de komende alinea zullen wij de categorie 'belevingswereld' nader bekijken.

Belevingswereld

Belevingswereld	Lees	Luister	Schrijf	Spreek
Gemiddelde	3	3,14	3,15	3,23
Gemiddelde Caminos	2,5	2,68	2,95	2,77
Gemiddelde Gente joven	3,63	3,68	3,47	3,22
Gemiddelde Paso adelante	3,83	3,83	3,67	3,83

Tabel 5 Taalvaardigheidstaken: aansluiting bij de belevingswereld

Tabel 5 geeft de resultaten weer over de mate waarin taalvaardigheidstaken aansluiten bij de belevingswereld van de leerling. Wat al eerder in de afzonderlijke vaardigheden duidelijk werd, valt in deze tabel extra op: Caminos scoort bij alle vaardigheden onder de 3 op het gebied van aansluiting bij de belevingswereld van leerlingen. Paso Adelante scoort gemiddeld een punt per vaardigheid hoger dan Caminos. Gente Joven zit gemiddeld 0,2 punt onder Paso Adelante, met uitzondering van de beoordelingen voor spreekvaardigheid.

De vragen over de belevingswereld zorgen in het onderzoek voor de grootste verschillen van het hele onderzoek. Dit opvallende gegeven vraagt om een nadere uitleg. Deze gaat niet uit van harde feiten, maar geeft een interpretatie van de uitkomsten.

Interpretatie vaardigheidsresultaten

De leergang Paso Adelante is een leergang die sinds dit jaar wordt gebruikt op de middelbare scholen in Nederland en wordt nu maximaal vier maanden op de middelbare scholen gedoceerd. Daarbij zullen de meeste docenten begonnen zijn met deel 1 van de leergang, die wordt gegeven aan beginnende leerlingen van het Spaans. Paso Adelante is een leergang die is gecreëerd voor onderbouwklassen. De verschillende oefeningen die hier aan de orde komen zijn minder complex dan oefeningen die in latere leerjaren voorkomen. Zo zullen de meeste leergangen (en dus ook Paso Adelante) beginnen met een aantal voorstel oefeningen, die leerlingen als zeer waardevol ervaren, omdat zij hierbij vinden dat ze deze basiselementen goed in de praktijk kunnen gebruiken. Een ander voordeel van de leergang Paso Adelante is het veelvuldig gebruik van ICT en media, een vernieuwing die in het onderwijs niet te stoppen lijkt, maar vooral ook voortdurend aan verandering onderhevig is. Het gebruik van deze media en ICT sluit erg goed aan op wat leerlingen in het huidige onderwijs willen, een gegeven dat de zeer positieve uitkomsten kan verklaren.

Caminos wordt echter op verschillende niveaus gebruikt, maar dient bij de meeste respondenten als handleiding bij het Spaans Elementair. Het moeilijke aan het geven van Spaans Elementair is dat je in bovenbouwklassen begint met een taal, met stof die de leerlingen in andere talen al in de eerste of tweede klas aangeboden hebben gekregen. Daarbij zullen de leerlingen vaker het gevoel hebben dat zij al te oud zijn voor de stof en op andere manieren hun leerstof willen krijgen. Dit kan verklaren dat docenten die Caminos gebruiken ontevreden zijn over de manier waarop de leerstof en de vaardigheidstrainingen aansluiten bij de belevingswereld van de leerlingen.

Om niet alle informatie dubbel te geven, kiezen wij ervoor de categorieën haalbaar- en uitdagendheid en frequentie niet apart te behandelen, mede door de minder significante verschillen die hier zijn gevonden.

Grammaticaresultaten

Grammatica	Volgorde	Opbouw moeilijkheidsgraad	Vrije situaties	Evenwichtigheid
Gemiddelde	3,46	3,55	2,97	3,25
Gemiddelde Caminos	3,59	3,77	3,14	3,45
Gemiddelde Gente joven	2,95	3	2,47	2,95
Gemiddelde Paso adelante	3,33	3,17	3,17	3,17

Tabel 6 Beoordeling van de grammatica in de leergang

In de beoordeling van de grammatica in de leergang, Tabel 6, is te zien dat hier de rollen min of meer omgedraaid zijn. Vergelijken met de eerdere cijfers uit de enquête is dat opvallend. Waar bij de vaardigheden Caminos als zwakste uit de bus kwam, wordt dezelfde leergang op het gebied van de grammatica juist het sterkst beoordeeld. Op alle punten scoort Caminos ongeveer 2/10 van een punt boven het gemiddelde van alle respondenten. Slechts 32% van de respondenten wil verbeteringen op het gebied van grammatica. Hier blijft Gente Joven behoorlijk bij achter, met bij drie van de vier vragen een half punt onder het gemiddelde van alle respondenten en een behoefte aan verbetering bij 74% van de respondenten. Het is vooral opvallend dat de docenten die Gente Joven gebruiken vinden dat hun leerlingen nauwelijks in staat zijn de behandelde grammatica in vrije situaties te gebruiken. Dit is toch zorgwekkend te noemen. Over Paso Adelante valt aan de hand van deze resultaten weinig te zeggen. De resultaten zijn gematigd positief, hoewel het wel de moeite waard is te vermelden dat 67% van de respondenten toch graag verbeteringen zou willen zien op het gebied van de grammatica en slechts 17%, 1 respondent, tevreden is over de grammatica.

Interpretatie grammaticaresultaten

Ook hier is de manier van aanbieden van het Spaans mogelijk een oorzaak. Gente Joven is een leergang die vooral wordt aangeboden in combinatie met het Centraal Examen Spaans en dus redelijk complexe grammaticastucturen behandelt. Deze complexe grammatica hoeft volgens het ERK niet productief toegepast te kunnen worden, maar het is mogelijk dat de respondenten deze grammatica wel hebben meegenomen in hun oordeel. Zoals al eerder werd gezegd, wordt Caminos vooral als startersvak in de bovenbouw aangeboden, waarbij de leerlingen al ervaring hebben opgedaan in het aanleren van grammatica in andere talen. Voor de leerlingen is het daarom makkelijker om deze grammatica, die zeker overeenkomsten vertoont met het Frans, te begrijpen en zelfs toe te passen. Dit zou de hogere beoordelingen kunnen verklaren.

Eindcijfers voor de leergang

Het gemiddelde eindcijfer voor de leergang van alle respondenten, gegeven op een tienpuntsschaal, is een 6,45. Caminos scoort een 6,5 en zit daarmee op het gemiddelde. Gente Joven blijft iets achter met een 6,26, terwijl Paso Adelante een half punt boven het gemiddelde zit met een gemiddelde van een 7. Het gemiddelde van Caminos is opgebouwd uit een 3, een 4, 2x een 5, 4x een 6, 11x een 7, 2x een 8 en een 9. De verschillen onder de docenten zijn tamelijk groot, maar de helft van de respondenten geeft een 7 voor de leergang. Bij Gente Joven wordt er een 4, 3x een 5, 8x een 6, 4x een 7 en 2x een 8 gegeven. De verschillen onderling zijn hier kleiner en bij deze leergang is het cijfer dat het meest gegeven wordt, een 6. Paso Adelante krijgt van de respondenten een 5, 2x een 6, 2x een 8 en een 9. Hier zijn de onderlinge verschillen groot, zeker gezien het feit dat er slechts zes respondenten zijn.

Conclusie

In de eindconclusie komen we terug op de hoofdvraag: Wat is de mening van docenten Spaans over de effectiviteit van de door hen gebruikte leergang voor het bereiken van de gestelde doelen?

Aangezien de gestelde doelen, bekend uit het ERK, voornamelijk gericht zijn op taalvaardigheden hebben we de behandeling van deze taalvaardigheden in de methode laten beoordelen door de docenten. Daarnaast hebben we de grammatica, één van de 'gereedschappen' om de vaardigheden te kunnen beoefenen, onder de aandacht gebracht. Op basis van deze onderdelen hebben we hierboven een vergelijking gegeven van de drie Spaanse leergangen Caminos, Gente Joven en Paso Adelante. We kunnen op basis van de resultaten concluderen dat docenten Paso Adelante, samen met Gente Joven de meest effectieve leergang vinden voor het oefenen van de taalvaardigheden, terwijl Caminos het meest effectief wordt gevonden in het aanreiken van de grammatica, met de kanttekening dat de docenten die Paso Adelante gebruiken toch vinden dat de aangeboden grammatica goed kan worden toegepast in vrije situaties.

De hiervoor beschreven theorie is vooral gebruikt om de enquête op te zetten. De uitkomst is een vergelijking van meningen van docenten over hun leergang, wat het moeilijk maakt om een verwijzing te geven aan het eind van dit artikel naar de theorie. De resultaten van ons onderzoek zijn behoorlijk algemeen. We hebben de docenten niet gevraagd om concrete verbeterpunten voor de leergang te geven,.

Het zou interessant zijn te onderzoeken wat de uitgangspunten zijn van de auteurs van de leergangen. Op basis hiervan zouden er voorspellingen kunnen worden gedaan over de manier waarop de vaardigheden en de grammatica aan bod komen in de methode. Daarnaast kan worden onderzocht hoe de docent aankijkt tegen wat de rol van de grammatica zou moeten zijn in de leergang. Er zou dan misschien een relatie gelegd kunnen worden tussen het type docent (docenten die grammatica heel belangrijk vinden (taalgerichte docenten) en de communicatief gerichte docenten, waarbij grammatica van ondergeschikt belang is) en het type leergang dat past bij dat type docent. De ene leergang wordt nu eenmaal geschikter geacht voor de doelen door de ene docent dan door de andere, wat blijkt uit de uiteenlopende eindcijfers.

Toch willen we naar aanleiding van de resultaten van ons onderzoek een handreiking doen: Paso Adelante en Gente Joven worden positief beoordeeld op het gebied van de vaardigheidstaken en Caminos wordt beter beoordeeld op het gebied van de grammatica. Mocht u een keuze moeten maken tussen één van deze drie leergangen, dan kunnen deze resultaten een steun in de rug zijn bij het maken van uw keuze.

Literatuur

Driessen, C. e.a. Ervaringen van VT-leraren in het kwalitatief analyseren van leertaken. <http://www.ltprojecten.nl/sites/default/files/200709262235212408.pdf>

Fasoglio, D. & D. Meijer (2007). Handreiking schoolexamen moderne vreemde talen havo/vwo. Italiaans, Russisch, Spaans. Enschede, SLO. http://www.slo.nl/downloads/archief/Handreiking_20MVT_20Ita_2cRus_2cSp.pdf/

Meijer, D. e.a. (2006): Advies-grammaticaleerlijnen Duits en Frans. Enschede, SLO. <http://www.slo.nl/downloads/archief/Advies.pdf/>

Oostdam, R. & T. Witte (1994). Vergelijkend warenonderzoek literatuurmethoden Nederlands, Engels, Frans, Duits en Spaans. In: *Levende Talen* nr. 495, p. 584-594.

Staatsen, F. e.a. (2004). *Moderne vreemde talen in de onderbouw*. Bussum: Coutinho, p. 249-284.